

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra DE FREMMEDE

Citation: Ewald, Johannes: "Johannes Ewalds samlede skrifter", i Ewald, Johannes: *Johannes Ewalds samlede skrifter*, Gyldendal, (1969), s. 141. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald06val-shoot-idm140353511781536/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Johannes Ewalds samlede skrifter

nytte, men dog aldrig af Ondskab — Hvad der har bragt ham paa dette besynderlige, dette hypochondriske Indfald, vil mine Læsere faae at see, naar jeg med det første fortæller hans Levnets-
 5 Løb — Nu vil jeg kun anmærke, at det maaskee gaaer ham, som endeel vrangne Moralister, hvis Galde ikke allene gjør dem det væsentligt, at laste
 26^r alting uden Und-|tagelse, men som aldrig troe, at de laste en Ting nok naar de ikke skamskjænde
 10 den; og af Frygt for, at deres Næste ellers ikke maatte kunde see sine Feyl, altid skildre dem en caricatur, ligesom de flaae Huuden af ham, af Frygt for at han ellers ikke maatte føle deres tugtende Hænder — Meget formodentlig gaaer det
 15 ham, som visse lærde Klopfægtene, hvilke Egen-sindighed, Modsigelses Aand og Trættens Heede bringer til at paastaac meer, end de troe selv; og som Stolthed siden forhindrer at give det mindste efter af deres Paastand — Undertiden gaaer det
 20 Herr Gaillard i denne Post ikke meget bedre — Han tvivler neppe paa, at der gives virkelig onde Gemytter, og dog har hans daglige Trætter med Herr Panthakak, bragt ham saavit, at han altfor-gjerne vilde negte det — Den som blind og uden
 25 Indskrænkning, vil slaac sig til et af Partierne, staaer følgelig saa stor Fare for at feyle, som enhver, der vælger Yderligheder — Men den kloge og upartiiske Tilhører, som uden Fordom og med et koldt Blod, afveyer alting og dømmer selv, han, troer jeg, kan have den væsentligste Fordeel, af to
 30 Mænds Disputer, som vide meget om det menneskelige Hjerte og dets hemmelige Kroge, og som tilforladelig sige alt hvad de vide — For saa klog, saa upartiisk, anser jeg enhver af mine Læsere, og derfor tvivler jeg ikke paa, at de jo vil læse, Fortsættelsen af den i mit seeneste Blad beskrevne Trætte, med den Nytte, som er min Hoved Hensigt —
 Herr Gaillard aabnede vor seeneste Forsamlings

Dag, ved i en meget ziirlig Tale, at takke Præsidenten for hans sidste saa menneskekjærlige Forordning — den, at vi herefter allene skulde være berettigede til at søge Grunden af vor Næstes onde — og ikke af hans gode Handlinger — Han udbad sig derpaa i meget udsøgte Udtryk, Tilladelse, ydmygst at foreslaae en nye Forordning, betreffende Ordenen, i hvilken det allene skulde være tilladt, at anstille Undersøgelser, efter Grunden til omtalte onde Handlinger — Hans uforgribelige Meening var, at man aldrig burde søge det onde i Mennesket selv, som man kunde finde i Ting, der var uden for ham; aldrig det i hans Sjæle-Kræfter, som man kan finde i Mechanismen af hans Legeme, og aldrig det i hans Hjerte, som maaskee stikker i hans Hjerne — || En ond Villie, en naturlig en hærdet Tilbøyelighed til at gjøre ont, var i hans Tanker det, som man allersidst og ikke uden den yderste Nødvendighed burde, ansee for Grunden til en slet Handling, og naar man vilde finde dens Kilde, burde man begynde sine Undersøgelser udenfra — fra Menneskets forskjellige Forbindelser og Situationer, fra de Nødvendigheder som paalegges ham, eller de Fristelser som han føres i, af Omstændigheder, af Hændelser o. s. v. — fandt man den ikke der, eller ikke tilstrækkelig der, burde man undersøge hans Legemes Beskaffenhed, hans Blod, hans Mave, hans Lunge, hans Galde — Naar disse ikke befandtes skyldige, burde man undersøge hans Hukommelse, hans Begreb, hans Indsigter, hans Dømmekraft — Naar denne heller ikke ved sin Svaghed havde foranlediget det onde; da først kunde man have Tilladelse at mistænke Hjertet, dog maatte man endnu nøye skjæjne onde Luuner, Nykker og Vaner, fra det kolde og overlagte Forsæt at gjøre ont, som nødvendig, og som allene sætter et slet Gemyt forud — Saaledes, blev han ved, naar en enddog har myrdt sin beste Ven, bør man, som jeg troer, ikke strax

fare til med den Døm, at han har gjort det af Ondskab, og at han maae have et meget slot Hjerte; ikke i det mindste, førend man fik omtrænt følgende Spørgsmaal besvarte — Skeede det af Vanvære? — af Nødværge? — Er han hypochondrisk? — Var han fuld? — Er han hidsig, og blev han meget oprirred? — Skeede det maaskee af Vanvitighed, af Overtroe, af en misforstaaed Iver for Religionen? o. s. v. Har han Kuller? — visse Luuner, hvori ingen tør komme ham for nær? — Er han saa kilden paa sin Ære, som en Fransk Adelsmand, og fik han et Ørefigen? — Har han været i Krig, og er vant at slaac lige til uden Eftertanke? — o. s. f. Herr Panthakak maatte selv smiile af denne FremGangs-Maade; og han ønskede sin ModStandere til Lykke med, at have viist Morderne en sikker Vey til at frelse deres Ære, og til at agtes for meget gode Gemytter — Man kan gjøre et Skarn Uret, sagde Præsidenten, som ikke vel kan unde Fiskalen en Slags Fordeel — Gjerningen er og bliver altid ond; men derfor kan den der begaaer den gjerne være meget bedre Gemyt, end den, der straffer ham derfor — Overalt gjør en Svale ingen Sommer, og uden at røre ved alt hvad Herr Gaillard har sagt, kan jeg nok sigc, at en eneste ond Tanke, hvoraf man har ladet sig overiile, og som man har udført, ikke strax beviiser, at man er et slet Menniske —

Som om jeg forskar en Klædning, kunde jeg derfor gjerne være en god Skræder, sagde Mester Syenaal, og saae sig rundt omkring, som en der havde frembragt noget vigtigt! — ||

Det er bekjendt for os Philosopher, sagde Magisteren, at Villien er en blot Slave af Forstanden, eller egentligere at tale kun Forstandens Gotbefindende, dens Valg dens Bestemmelse til en Ting frem for alle andre — Det er per consequens urimeligt at beskylde Villien, for at være ond, og at søge Grunden i den til Feyl, som den ikke kan und-